

misfit. ιδέες παράξενες

εκδόσεις **oposito**

Αθήνα / Άνοιξη 2020

ISSN: 2654-1963

Υπεύθυνοι σύνταξης

Νίκος Μυλωνάς / nikolaos.mylonas@durham.ac.uk

Αρτεμις Χριστινάκη / artemis.christinaki@postgrad.manchester.ac.uk

Στο παρόν τεύχος συνεργάστηκαν οι:

Ευγενία Γεωργάκα / Αναπλ. Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μανώλης Δαφέρμος / Αναπλ. Καθηγητής Επιστημολογίας της Ψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Θανάσης Λάγιος / Δρ. Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ

Βάσια Λέκκα / Δρ. Ιστορίας, ΕΚΠΑ

Γεράσιμος Κακολύρης / Επίκ. Καθηγητής Ηπειρωτικής Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ

Κωστούλα Μάκη / Δρ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Αλέξανδρος Ματσάγγος / Δρ. Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Στάθης Παπασταθόπουλος / Επίκ. Καθηγητής Εξελεγκτικής Ψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σοφία Τριλίβα / Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σχεδιασμός εξωφύλλου

Ευτυχία Ηλιάδου

Σχεδιασμός εντύπου / Σελιδοποίηση

Έφη Ζέρβα

Διορθώσεις / Επιμέλειες κειμένων

Μαρία Στασινοπούλου & misfit.

Υπεύθυνος έκδοσης

Μιχάλης Μεντίνης / oposito.books@gmail.com

Οι φωτογραφίες του τεύχους είναι από το προσωπικό αρχείο των Γιάννη Λεγάτου, Αρτεμις Χριστινάκη, Δημήτρας Χασιώτη και Μιχάλη Μεντίνη.

Η ποιητική συλλογή του Χρήστου Μαρτίνη με τίτλο *Ελίφορ Φέστους* εκδόθηκε στη Θεσσαλονίκη από τις εκδόσεις Υποκείμενο το 2019.

- 2 Πρώτη υποδοχή / **ΝΙΚΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ**

ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ

- 6 Η φασματοποιημένη παρουσία των προσφύγων στους τόπους του μεταβατικού / **ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ**
- 16 Νέος ανθρωπισμός, εθνική κυριαρχία και συνοριακό καθεστώς: Σκέψεις πάνω στις μετατοπίσεις που έχει προκαλέσει η «προσφυγική κρίση» / **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΡΣΑΝΟΓΛΟΥ**

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΛΙΜΑΚΙΟ

- 28 Η πολιτική της ανάκαμψης από το τραύμα / **GREGORY BISTOEN**
- 35 Κρίση, τραύμα, πρόσφυγες: Προς μία πολιτική ανάγνωση και αναθεώρηση / **ΑΡΤΕΜΙΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ**
- 43 Το τραύμα ως μέθοδος: Η περίπτωση της Ν. / **ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΚΑΨΑΛΗ & ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕΝΤΙΝΗΣ**

ΕΥΑΛΩΤΟΤΗΤΕΣ

- 56 Η στέγαση των προσφύγων ως συνιστώσα μιας κατασταλτικής μεταναστευτικής πολιτικής / **ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΑΧΑΝΗΣ**
- 63 Η υποκοουλτούρα της βίας στην προσφυγική – μεταναστευτική κρίση: Εθνογραφικές σημειώσεις από τη Μόρια / **ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΓΑΤΟΣ**
- 70 Στιγμές καθημερινών αντιστάσεων: «Επιζώντας» μέσα στο σύστημα προστασίας από την έμφυλη βία, στο πλαίσιο της «προσφυγικής κρίσης» στην Ελλάδα / **ΟΜΑΔΑ ΕΜΦΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΦΑΣΕΙΣ**
- 80 Εργασία και ΜΚΟ στα χρόνια του προσφυγικού – Μια εργατική έρευνα / **ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΕΝΟΣ & Γ. Α.**
- 87 Ακαδημαϊκός ερευνητής και εργαζόμενος σε ΜΚΟ: Εκ των έσω προβληματισμοί ενός και του αυτού προσώπου / **ΕΡΒΙΝ ΣΕΧΟΥ**
- 93 Η συγκινησιακή διεπαφή ερευνητικής πρακτικής και προσφυγικού καθεστώτος / **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ**

ΚΑΡΤΑ ΑΣΥΛΟΥ

- 102 Τα σύνορα του ανθρωπισμού / **ΑΡΤΕΜΙΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ**
- 106 Μια συμπτωματολογική ανάγνωση / **ΝΙΚΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ**
- 112 Το σφυρί και οι πρόκες / **ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΑΦΕΡΜΟΣ**

Πρώτη Υποδοχή

Νίκος Μυλωνάς

Σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται από την απώλεια της αίσθησης της ιστορικότητας είναι σύνηθες να γίνεται λόγος για «κοσμοϊστορικές εξελίξεις», τεκταινόμενα που υπερβαίνουν τη διάσταση του γεγονότος και αποτελούν «συμβάντα»· συμβάντα με τόσο προφανείς ιδιαιτερότητες, που απαιτούν και δικαιολογούν συγκεκριμένες πολιτικές και προσωπικές επιλογές. Μια τέτοια θέση, αφενός αποτελεί μια τεχνολογία καθυπόταξης συμβάλλοντας στη διαιώνιση του καπιταλιστικού ρεαλισμού («Ποιος το περίμενε ότι τα πράγματα θα πάνε τόσο άσχημα μετά το *Τέλος της Ιστορίας*»· αφετέρου, δεν παραλείπει να ενισχύει τον επιφανειακό ναρκισσισμό ότι όσα συμβαίνουν, «συμβαίνουν μόνο σε εμάς».

Παρ' όλα αυτά, είναι πολύ δύσκολο να αντισταθεί κανείς στον πειρασμό να παραδεχθεί ότι η τελευταία 15ετία στην Ελλάδα συνιστά μια «εποχή». Από τον κλεπτοκρατικό «εκσυγχρονισμό» μέχρι τη νεοφιλελεύθερη μπατσοκρατία που έφερε τον Δεκέμβρη του 2008, και από εκεί μέχρι τη μνημονιακή δεκαετία της δαρβινίζουσας προσαρμογής, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα διάστημα που χαρακτηρίζεται από έναν ασύλληπτα πυκνό ιστορικό χρόνο. Και μπορεί οι δυνάμεις που έδωσαν αυτήν την κατεύθυνση στην ιστορία να ήταν οι ίδιες (υπερεθνικό κεφάλαιο, ντόπιοι μαυραγορίτες, μικροαστικές ψευδαισθήσεις, κτλ.) αλλά η ένταση, η ταχύτητα και το εύρος των ψυχοκοινωνικών μετατοπίσεων απέκτησαν διαφοροποιά χαρακτηριστικά.

Σε αυτό το πλαίσιο, το «προσφυγικό» παραμένει –διατηρώντας τις εθνοτικές, πολιτικές και νομικές μεταμορφώσεις του– στο επίκεντρο αυτών των εξελίξεων. Χρησιμοποιώντας μία έννοια από τη λακανική ψυχανάλυση θα μπορούσαμε να πούμε ότι το προσφυγικό ανήκει στην τάξη του Πραγματικού που χαρακτηρίζεται από τη ματαιότητα όλων των προσπαθειών πραγμάτευσης των υπαγόμενων σε αυτή φαινομένων, τα οποία εξ ορισμού αντιστέκονται στη συμβολοποίηση. Το προσφυγικό ανθίσταται στην ακαδημαϊκή φλυαρία των δεκάδων ερευνητικών προγραμμάτων (με λίγο περιεχόμενο, ελάχιστη τόλμη, αλλά με πάρα πολύ ΕΣΠΑ), στην εμμονική ακροδεξιά εργαλειοποίηση και στην αυταρέσκεια του «προοδευτικού» χώρου. Οι πρόσφυγες παρακολουθούν αλυσοδεμένοι, δέσμοι της γραφειοκρατικής, νεκροκαπιταλιστικής και οικοκτονικής βίας (πολύ σύντομα ο κλιματικό πρόσφυγες θα πάψουν να αποτελούν θεωρητικό σενάριο) μια φθνή

θεατρική παράσταση με συντελεστές τις διάφορες ενσαρκώσεις «του Καλού, του Κακού και του Άσχημου».

Αναμφισβήτητα, τα πέντε προηγούμενα χρόνια είχαμε την εκκόλαψη, επέκταση και ηγεμονία νέων μορφών οικονομικής και πολιτικής διαχείρισης των προσφύγων. Το προσφυγικό μετατράπηκε σε «βιομηχανία». Από το δόγμα «μηδενικής ανοχής» περάσαμε στο πατερναλιστικό δόγμα που δομήθηκε γύρω από το σημαίνον της «ανθρωπιστικής κρίσης» και οδήγησε στη σταυροφορία των ξένων φιλανθρώπων καθώς και στην εκκόλαψη κάθε είδους εγχώριων ΜΚΟ. Οι πρόσφυγες από ληστές και βιαστές νηπιοποιήθηκαν, μετατράπηκαν δηλαδή σε «παιδιά» που με την συνδρομή ενός στρατού από κοινωνικούς επιστήμονες, παιδαγωγούς και κάθε λογής ψυχοτεχνικών θα έπρεπε να ενταχθούν στην ευρωπαϊκή «κουλτούρα» και να «προκόψουν» μια επιχείρηση αναβίωσης του αμερικανικού ονείρου α λα ελληνικά. Όμως όνειρα βλέπουν μόνο όσοι κοιμούνται...

Σήμερα, στη μετάβαση από τη νεοφιλελεύθερη μελαγχολία (μνημόνια με τύψεις) στη βίαιη οργανιστική τρομοκρατία της μαφιοζικής ολιγαρχίας (μνημόνια ρεβανσισμού), το προσφυγικό δεν αποτελεί απλώς μια μικρογραφία της μελλοντικής, δυστοπικής και αναπόφευκτης οργάνωσης μεγάλων τμημάτων του παγκόσμιου πληθυσμού. Ένα εκ των πλέον δυσοίωνων αναρχικών συνθημάτων φαίνεται να αποτυπώνει την κυρίαρχη θέση υποκειμένου σε οικουμενικό επίπεδο: «στον κόσμο του κεφαλαίου είμαστε όλοι μετανάστες». Μια τέτοια θέση δεν σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι προβαίνουμε σε πρόχειρες εξισώσεις και βιαστικές ταυτίσεις. Η προσφυγική εμπειρία, η βίαιη μετακίνηση πληθυσμών λόγω πολέμων και ανέχειας παραμένει μια σκληρή και ασύγκριτη εμπειρία εξάρθρωσης. Η σύνδεση βρίσκεται περισσότερο στο ότι, από σχεσιακή και ιστορική άποψη, όλο και περισσότεροι άνθρωποι καθίστανται ανεπιθύμητοι και αναλώσιμοι, και αναγκάζονται να μετακινούνται σύμφωνα με τις επιταγές και τα καπρίτσια του κεφαλαίου.

Μια τέτοια συνθήκη καθιστά ακόμα πιο εμφανή την ανάγκη να θυμηθούμε τις πολλαπλές σημασίες της λέξης «κρίση». Οι καταστάσεις κρίσης απαιτούν κρίσιμες αποφάσεις, και οι κρίσιμες αποφάσεις εκκινούν πάντα από κρίσιμες και κριτικές σκέψεις. Το ανά χείρας περιοδικό αποτελεί μια προσπάθεια να στοχαστούμε κριτικά την παρούσα συγκυρία και να διαταράξουμε τα όρια ανάμεσα σε αυτό που είναι εφικτό και σε αυτό που μοιάζει ανέφικτο.